

บันทึก

เรื่อง การมีสามีหรือมีสามีใหม่ของผู้รับบำนาญพิเศษ

๑. ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ (ทหารและพลเรือน) พ.ศ. ๒๕๗๘ ถ้าข้าราชการ (ทหารหรือพลเรือน) คนใดต้องบาดเจ็บถึงตายในขณะปฏิบัติราชการในหน้าที่ ซึ่งประกอบด้วยอันตรายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ก็ให้บุตร ภริยา และบิดามารดาของผู้นั้นได้รับ “บำนาญพิเศษ” (พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญทหาร มาตรา ๒๗ และพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการฝ่ายพลเรือน มาตรา ๒๘)

ในกรณีที่เป็นอย่างนี้ กฎหมายบัญญัติว่า การจ่ายบำนาญเช่นนั้นให้ยุติลง

ก) สำหรับบุตรหญิง เมื่อมีสามี^๑

ข) สำหรับภริยาและมารดา เมื่อมีสามีใหม่

๒. บัดนี้ กระทรวงการคลังหรือคณะกรรมการกฤษฎีกาในปัญหาซึ่งอาจสรุปจากหนังสือที่ ฎ.๓๗๑๒/๒๕๗๙ และจำแนกออกได้เป็น ๒ ข้อ คือ

ก) การจ่ายบำนาญพิเศษนั้น จะยุติเสียได้โดยวิธีใด เมื่อปรากฏว่ามีสามีหรือมีสามีใหม่ เพราะในบางกรณีหญิงผู้รับบำนาญอาจคัดค้านการยุติเช่นนั้นได้ โดยอ้างเหตุว่า ตนมิได้ทำการสมรสตามกฎหมาย

กล่าวโดยเฉพะก็คือ ในปัจจุบันนี้การสมรสจะสมบูรณ์จำเป็นจะต้องมีการจดทะเบียน หากไม่มีการจดทะเบียนแล้ว ก็อาจที่จะเถียงได้ว่าไม่ได้มีการสมรสและกระทรวงการคลัง “ก็รู้สึกอยู่เช่นนี้เหมือนกัน ว่าเห็นเป็นช่องทางให้คนหลีกเลียงได้”

ข) มีทางที่จะแก้ไขได้อย่างไร

๓. คณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็นดังนี้

๔. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔๙ บัญญัติว่า

“การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนแล้ว”

เพราะฉะนั้น จะถือว่าประมวลกฎหมาย “เปิดช่องให้คนหลีกเลียงไปมีสามีโดยไม่จดทะเบียน” ดังกล่าวไว้ในหนังสือที่ ฎ. ๓๗๑๒/๒๕๗๙ ซึ่งส่งไปหาหรือคณะกรรมการกฤษฎีกาหาได้ไม่ ความเห็นกระทรวงการคลังโดยเฉพาะข้อนี้เป็นการขัดต่อกฎหมาย

๕. อย่างไรก็ดี คณะกรรมการกฤษฎีกาเข้าใจว่า กระทรวงการคลังเกรงว่า เมื่อใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ แล้ว หญิงที่รับบำนาญพิเศษ และอยู่กินกับชาย หรือประพฤติดนในทางอื่นใด ซึ่งอาจสื่อให้เห็นได้ว่าเป็นการอยู่กินกัน “ฉันท์สามีภริยา” อาจที่จะหลีกเลียงกฎหมายได้ โดยแจ้งต่อทางการว่า “ทางการจะดไม่จ่ายบำนาญพิเศษให้แก่ข้าพเจ้าโดย

อ้างว่าข้าพเจ้าได้ทำการสมรสแล้วหาได้ไม่ เพราะข้าพเจ้ามิได้จดทะเบียนสมรสกับชายใดเลย เพราะฉะนั้น ตามความในประมวลกฎหมายนั้นเอง ข้าพเจ้ายังหาได้ทำการสมรสใหม่”

๖. ขอให้เป็นที่ประจักษ์ว่า หญิงที่อยู่ร่วมกับชายเสมือนด้วยสมรสกัน ก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ จะเถียงเช่นนั้นไม่ได้ เพราะ พระราชบัญญัติให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ ว่า “บทบัญญัติแห่งบรรพนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงการสมรส ซึ่งได้มีอยู่ก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายบรรพนี้”

สำหรับการสมรสเหล่านั้น จำต้องวินิจฉัยว่า โดยปกติได้มีอยู่แล้วก่อนใช้ประมวลกฎหมาย บรรพ ๕

๗. แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์หรือการร่วมกันในระหว่างชายกับหญิงซึ่งเริ่มภายหลังวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ นั้น ย่อมเป็นที่แน่ชัดว่า รัฐบาลจะไม่คำนึงถึงบทกฎหมายซึ่งรัฐบาลเพิ่งได้ประกาศใช้ไปแล้วนั้นไม่ได้ และตามบทบัญญัติในเวลานั้นนั้น ไม่ถือว่ามี การสมรส ถ้าหากว่าไม่มีการจดทะเบียน

๘. คณะกรรมการกฤษฎีกาทราบดีอยู่ว่า ในเรื่องบ้านานูพิเศษที่จ่ายในกรณีที่ข้าราชการ (ทหารและพลเรือน) ต้องบาดเจ็บถึงตายในขณะปฏิบัติราชการในหน้าที่นั้น^๖ อาจจะมีการหลีกเลี่ยงกันได้อยู่บ้าง

แต่คณะกรรมการกฤษฎีกาขอเสนอข้อสังเกตเกี่ยวกับฐานะของหญิงไว้อีกข้อหนึ่งด้วย คือเมื่อได้ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ แล้ว หญิงอาจจะถูกชายที่ได้ อยู่กินกับตนฉันทามี ตามนัยที่กฎหมายเก่าของไทยบัญญัติไว้ แต่มิได้จดทะเบียนการสมรส ตามที่กฎหมายใหม่บังคับไว้ ละทิ้งตนเสียเมื่อใดก็ได้ หญิงนั้นไม่มีหลักประกันอย่างใดในเหตุร้าย หรือความลำบากซึ่งจะเกิดแก่ตนเช่นนั้น และเมื่อเป็นการสายเสียแล้ว หญิงก็ได้แต่จะนำคดีไปฟ้องร้องยังโรงศาลโดยความเสียงภัยความไม่แน่นอนและความชักช้าฐานะพิเศษของหญิงในข้อนี้ เป็นเหตุอีกอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ตามพฤติการณ์ใหม่ซึ่งเกิดจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะยกเอาเหตุที่หญิงมิได้จดทะเบียนการสมรสของตนมาเป็นข้อวินิจฉัย เพื่อตัดบ้านานูของหญิงนั้นไม่ควร

๙. ส่วนการที่จะหาทางแก้นั้น กระทรวงการคลังก็รับรองอยู่ว่า แม้” ก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (บรรพ ๕) ซึ่งต้องการเพียงแสดงออกว่าเป็นสามีภริยากัน ก็ยังปรากฏว่ามีการหลีกเลี่ยงกันอยู่บ้างแล้ว”

เหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วแสดงให้เห็นว่าจะแก้กฎหมายไปอย่างใดก็ไม่ระงับความยุ่งยากซึ่งกำลังพิจารณาอยู่นี้ได้

บรรดาประเทศอื่น ๆ ที่มีบทกฎหมายคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายและพระราชบัญญัติว่าด้วยบ้านานูของสยามในปัจจุบันนี้ ก็กำลังประสบความยุ่งยากเช่นเดียวกันนี้เหมือนกัน

^๖ ตัวอย่าง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ผู้ได้รับบ้านานูพิเศษมี ๑๑๓ คน และเงินที่จ่ายให้แก่ญาติมีจำนวน ๖๐,๖๐๙ บาท คิดเฉลี่ยได้คนละ ๕๓๖ บาทเศษต่อปี

การที่จะนำให้ความยุ่งยากเช่นนี้นี้นัดน้อยถอยลงมียู่ทางเดียวเท่านั้น คือ ถ้ารัฐบาลรับรองว่าเหตุการณ์ที่ได้ผ่านมาแล้วในช่วงระยะเวลา ๑ ปี แสดงให้เห็นชัดว่านโยบายใหม่เกี่ยวกับการสมรสเป็นการขัดต่อทางปฏิบัติและขนบธรรมเนียมของไทยแล้ว ก็จะต้องแก้ไขกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เสียใหม่ โดยให้ถือว่าการจดทะเบียนเป็นแต่เพียงเครื่องพิสูจน์การสมรสเท่านั้น หาใช่เป็นลักษณะแห่งความสมบูรณ์ของการสมรสไม่

(ลงชื่อ)

หัวหน้ากองร่างกฎหมายลงนามแทน

คณะกรรมการกฤษฎีกา